

вить 27,5 тис. осіб, тобто на 20,9%, операціях з нерухомістю збільшилася на 3,9 тис. осіб і становить 16,9 тис. осіб – на 30,0%, у сфері освіти збільшилася на 3,7 тис. осіб і становить 51,8 тис. осіб – на 7,69%, колективних, громадських та особистих послуг збільшилася на 10,6 тис. осіб і становить 26,4 тис. осіб на 67,09%.

За дослідженням структури зайнятості всі види економічної діяльності Івано-Франківської області можна поділити на:

- сильні види, які на регіональному рівні зростають швидко;
- відстаючі види, які спад яких на регіональному рівні відбувається малими темпами;
- види, що розвиваються обмежено, ріст яких відбувається на регіональному рівні, малими або швидкими темпами, але в структурі займають декілька пунктів;
- депресивні види, спад яких на регіональному рівні відбувається як за абсолютними, так і за відносними показниками швидкими темпами.

Так, до сильних видів економічної діяльності, на регіональному рівні можна віднести оптову та роздрібну торгівлю, готелі та ресторани; до відстаючих видів економічної діяльності, можна віднести будівництво, фінансову діяльність, державне управління, охорону здоров'я; до видів економічної діяльності, що розвиваються обмежено, ріст яких відбувається на регіональному рівні можна віднести транспорт та зв'язок, операції з нерухомістю, освіта; до депресивних видів економічної діяльності, спад яких відбувається на регіональному рівні віднесемо сільське господарство, лісове та рибне

господарство, мисливство, добувна та обробна промисловість, виробництво електроенергії, газу та води.

IV. Висновки. В сучасних економічних умовах структура зайнятості, як в Україні, так і в Івано-Франківській області, значною мірою змінюється. Починає нарощувати питому вагу зайнятості населення сфера послуг. Вона збільшилася на 65 тис. осіб з 2001 до 2005 рр. В той же час сфера виробництва втрачає свої позиції. Зайнятість тут зменшилася на 61,8 тис. осіб. Такі тенденції спостерігаються не тільки в нашій області, але і в цілому по Україні. В загальному зайнятість населення в Івано-Франківській області за досліджуваний період зросла на 3,2 тис. осіб, що є істотним позитивом в сфері зайнятості населення області. Для покращення ситуації у сфері виробництва потрібно створювати сприятливий інвестиційно-інноваційний клімат та вдосконалювати законодавчу базу країни.

1. Закон України “Про зайнятість населення” // Вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Збірник законодавчих та нормативно-правових актів. – К.: Основа, 2000. – С. 275 – 302.

2. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Держкомстат України. — Івано-Франківськ, 2006. — 614 с.

3. Статистичний щорічник України за 2003 рік / Держкомстат України. — Івано-Франківськ, 2004.

In the article we have analyzed the regional structure of the employment of population in the Ivano-Frankivsk region after 2000 – 2005 y. according to the branches of the national economy. Distributed the employment population according to the economical activities – strong, lagging and depressed changes of the employment structure of the population.

Репела Н.П.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

В статті проаналізовано теоретичні аспекти дослідження рівня життя населення. Також розглянуто систему показників за допомогою яких оцінюється рівень життя та добробут населення.

Ключові слова: *рівень життя, добробут, показники рівня життя населення, спосіб*

життя, якість життя, рівень людського розвитку.

I. Вступ. На сучасному етапі надзвичайно актуальні наукові дослідження, пов'язані з оцінкою характеристик та показників рівня життя населення, аналізом реальних тен-

денцій закономірностей забезпечення його життєдіяльності, а також спрямовані на пошук та вдосконалення ефективних шляхів, методів і механізмів стабілізації та подальшого зростання рівня життя населення.

Рівень життя населення виступає однією з найважливіших соціальних категорій, яка формується під впливом взаємодії всіх без виключення суб'єктів економічних відносин. Його підвищення (соціальний прогрес) є пріоритетним напрямом суспільного розвитку будь-якої держави, яка проводить політику реалізації засад соціально орієнтованої ринкової економіки, що представляє собою забезпечення відчутного для населення взаємозв'язку функціонування економіки та впровадження в державі заходів по трансформації економічного порядку з метою покращання добробуту населення. Саме добробут населення виступає критерієм прогресу. Держава повинна створювати сприятливі умови для тривалого, безпечного, здорового життя людини, забезпечуючи стабільність в суспільстві. Аналіз тенденцій рівня життя населення дозволяє судити, наскільки ефективна соціально-економічна політика держави і як суспільство виконує поставлені завдання.

Значний внесок до вирішення теоретичних та практичних аспектів проблем життєвого рівня населення в перехідний період в Україні належить зокрема Базиліук О.В., Богіні Д.П., Бондар І.К., Куценко В.І., Ліановій Е.М., Лукінову І.І., Мандибурі В.Є., Новикову В.М., Онікієнку В.В., Пирожкову С.І., Ревенку А.Х., Тімофєєву В.О., Черенько Л.М.

Разом з цим на сьогодні не існує єдиної системи показників рівня життя, залишаються невирішеними проблеми методологічного та методичного характеру щодо розрахунку окремих індикаторів та побудови узагальнюючого показника життєвого рівня.

II. Постановка завдання. Метою даної статті є: дослідити сучасні теоретичні аспекти життєвого рівня населення з урахуванням виявлення загальних тенденцій розвитку; проаналізувати системи показників рівня життя населення та ситуацію з бідністю в країні.

III. Результати. У сучасній науковій літературі поняття рівня життя має різні аспекти трактування. За загальноприйнятим (кла-

сичним) визначенням рівень життя населення виражає ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб. Рівень життя визначається на основі показників та відносин, що, з одного боку, безпосередньо визначають рівень життя, а з другого, – мають більш змістовне наповнення і займають вищий ієрархічний рівень. Так, життєвий рівень населення залежить від способу виробництва (характеру відносин власності, рівня розвитку матеріальної бази виробництва, суспільної продуктивності праці) та способу життя (сукупності загальних проявів життєдіяльності людей, що визначальним чином впливають на формування в суспільстві спільної домінанти їх життєвих та мотиваційних установок). В такому контексті предметом факторного аналізу є вплив економічних, соціальних, культурних, інноваційних, екологічних, інших факторів на рівень життя населення [4,93].

Високий рівень життя населення є визначальною ознакою сталого розвитку суспільства, основою життєдіяльності держави. Процес інтеграції України у світове співтовариство перевів цю категорію до першочергових при визначенні соціально-економічної політики держави.

Поняття “рівень життя” представляє собою складний об'єкт наукового дослідження і поєднує широкий спектр соціально-економічних відносин, які характеризують особливості стану життя та умов життєдіяльності особи, домогосподарства, соціальних класів і населення в цілому. Воно об'єктивно визначається широким колом характеристик, кожна з яких стосується лише окремого елемента або певного прояву відносин, а в своїй сукупності характеризують процес функціонування єдиної багатогранної суспільної системи.

На сьогодні поруч з рівнем життя використовуються такі терміни, як “добробут”, “спосіб життя”, “умови життя”, “життєвий стандарт” та “якість життя”. Зазвичай перераховані поняття трактуються як синоніми, іноді – як галузі, що пересікаються, як відношення цілого, долі та ін. Проте різноманітність дефініцій не тільки не полегшує, а навпаки, чинить перешкоди у вирішенні завдання системного підходу до вивчення рівня життя населення.

На рівень життя населення значний вплив має цілий комплекс чинників, які визначають

територіальні відмінності. В цілому конкретні умови, від яких залежить специфіка рівня життя населення регіону, можна розділити на дві великі групи: економічні та не-економічні.

До перших належать рівень промислового розвитку регіону, рух чисельності населення, збільшення кількості зайнятих у суспільному виробництві, ступінь урбанізації, рівень доходів, цін та тарифів, розвиток особистого підсобного господарства та інші. Вона поєднує в собі економічні передумови рівня життя і пов'язана з розвитком території (держави або окремих її регіонів), характеризує ступінь розвитку індустрії та структури виробництва.

Отже, рівень життя населення певної території визначається тим, наскільки розвинуті промисловість та сільське господарство даного регіону, їх співвідношенням та галузевою структурою, розвитком транспортних засобів та ін. Суттєвий вплив на життєвий рівень населення має співвідношення між виробничою та невиробничою сферою, розвитком громадського обслуговування в регіоні.

До другої належать природнокліматичні умови проживання, особливості історичного розвитку, національні та етнографічні особливості та традиції, загальний рівень культури тощо.

Природнокліматичні умови відображають об'єктивні відмінності між регіонами та визначають стартові умови для розвитку, стають первісним елементом (родючість ґрунтів; багатство корисних копалин (руди, пальне), витрати на їх видобуток; щільність населення; територіальна доступність регіону).

Відмінності в рівні життя населення регіону визначаються також особливостями історичного розвитку. Мається на увазі вплив національного багатства, створеного минулими поколіннями у вигляді житлового фонду, комунального господарства, будівель, споруд, устаткування установ сфери обслуговування, а також домашнього майна. Ці відміни в процесі комплексного розвитку країни поступово усуваються, але різниця залишається протягом тривалого часу.

На життєвий рівень певним чином впливає національний чинник, бо самі по собі нації відрізняються між собою за ступенем розвитку культури, традиціями, звичаями, і тому вплив цього чинника під час аналізу

міжрегіональних відмінностей в рівні життя не може бути ігнорованим.

Не можна не відзначити, що кожна з названих груп чинників є процесом розвитку. Так, якщо група економічних чинників досить динамічна і в значній мірі підлягає регулюванню з боку держави, то друга, навпаки, мало в чому зазнає істотних змін. Внаслідок цього по-різному відбувається і вплив названих чинників на рівень життя населення. І якщо під час аналізу життєвого рівня в середньому по країні вплив неекономічних факторів в значній мірі нейтралізується, то на міжрегіональному рівні їм належить вагомий внесок до загальної характеристики рівня життя населення регіону.

Слід зазначити, що рівень життя виступає головною характеристикою добробуту народу і, звичайно ж, не обмежується доходами, а є більш складною і комплексною проблемою. Поряд із доходами та споживанням характеристику рівня життя дають також умови праці і побуту, структура і співвідношення робочого і вільного часу, показники здоров'я, освіти, культури, екології та ін.

Так, якщо розглядати відповідність кількісних і якісних значень рівня життя стандартам життя, можна його класифікувати як стан добробуту. Але у значній частини населення України цей рівень є нижчим за стандарти. В цьому випадку ми говоримо про "бідність" та "злиденність" – зовсім протилежні "добробуту" поняття, які, однак, теж характеризують ступінь рівня життя. Поняття бідності еволюціонувало історично і є дуже відмінним у різних культурах. Критерії, згідно з якими бідні відрізняються від багатих, мають тенденцію відображати особливості національних пріоритетів та нормативні концепції добробуту. Загалом, по мірі того, як країни стають багатшими, їхнє сприйняття межі бідності змінюється [2,45].

Майже щодругий житель України (48,2%) висловлює невдоволення власним життям у місці свого проживання (20,5% – цілковито, а 27,7% – частково), тимчасом як 21,9% із них оцінюють рівень його комфортності позитивно (3,5% – повністю, 18,4% – скоріше як задовільний). Таким чином, негативні оцінки в 2,2 рази перевищують позитивні [3,23]. Оцінки якості життя безпосередньо залежать від рівня задоволення базових потреб людини у найважливіших для неї сферах, до

яких належать матеріально-побутові потреби, робота, здоров'я та медична допомога, доступ до сучасних знань у царині політики та економіки, юридична допомога у захисті прав людини, забезпеченість умов психологічної рівноваги.

Для характеристики добробуту і матеріальних ресурсів домогосподарств в різних дослідженнях використовуються такі показники як доход, витрати, харчування та наявність майна. Саме за умов залучення до аналізу названих характеристик можна отримати достовірну інформацію відносно реального стану життєвого рівня населення.

Реальний поточний стан матеріального добробуту населення відображають сукупні витрати домогосподарств. Так розглянемо наприклад, сукупні витрати одного умовного домогосподарства у 2002 р. склали 653,2 грн., що на 46,2 грн. більше порівняно з попереднім роком. Переважну більшість з них складають витрати на харчування, на які припадає 68,4% сукупних витрат. Значну частину витрат займає оплата непродовольчих товарів та послуг - 21,9%, оплата житла, комунальних продуктів та послуг – 5,3% [5,207].

Той факт, що майже дві третини сукупних витрат використовуються домогосподарствами на придбання продуктів харчування свідчить про те, що сукупний доход знаходиться на рівні фізіологічного прожиткового мінімуму, який розрахований на задоволення найелементарніших потреб, а отже, він не забезпечує навіть простого відтворення життя людини і її працездатності. Спостерігається суттєве падіння рівня життя населення у порівнянні з дореформним періодом. Останнє підтверджується і погіршенням харчування населення, яке спостерігається не зважаючи на досить велику питому вагу витрат на харчування. Загалом така ситуація призводить до зменшення рівня економічного розвитку, а це спричиняє негативний вплив на всю країну.

Останнім часом у наукових дослідженнях вчених у поняття рівня життя населення стали включати такий показник як рівень людського розвитку. Тобто, „здійснюється обґрунтований перехід від категорії життєвого рівня, що характеризує ступінь задоволення потреб, до категорії, що характеризує можливості суспільства із забезпечення життя, діяльності та всебічного розвитку людини” [1,71].

Такий перехід дозволяє акцентувати увагу на таких важливих аспектах життєдіяльності людини, як стан здоров'я населення, його освітній, професійний і культурний рівні з економічної точки зору. Тобто з позицій здатності населення до відтворення суспільного капіталу, включаючи відтворення самого працівника як економічного суб'єкта. Рівень людського розвитку як структурної одиниці рівня життя населення характеризує можливості реалізації людини як особистості і як члена даної спільноти. Композиційно ця складова рівня життя включає: якість життя людей (демографічні, екологічні, інтелектуальні умови їх існування та реалізації) та аспект суспільної інтеграції людей (участь в управлінні, демократичних процедурах тощо). Таким чином, трактування рівня життя населення через призму добробуту, нагромадження людського капіталу, рівня людського розвитку відповідним чином визначатиме логіку аналізу та особливості впливу регіональних соціально-економічних чинників на індикатори рівня життя населення.

IV. Висновки. Найскладнішими теоретичними питаннями аналізу рівня життя населення є питання методологічного забезпечення об'єктивності визначення економічних критеріїв та відповідних показників, які характеризують внутрішню диференціацію якісних особливостей стану малозабезпеченості.

Розглянувши основні характеристики якості життя на Україні, можна зробити висновки, що за всіма основними критеріями рівень життя за останній період має тенденцію до покращення, але вона надто незначна, щоб можна було зробити висновок про суттєве покращення якості життя найближчим часом або хоча б вихід її на рівень простого відтворення. Загалом такий стан якості життя негативно впливає на трудовий потенціал України та зменшує його.

Можна зробити такі основні рекомендації щодо покращення якості життя в Україні:

У сфері рівня життя: усунення розриву між прийнятим прожитковим мінімумом і його покриттям; забезпечення диференціації заробітної плати залежно від її соціально-економічної значущості; збільшення мінімального рівня заробітної плати до прожиткового мінімуму.

В умовах ринкової економіки підґрунтям соціального захисту населення може стати система соціальних нормативів, які одночасно відображають особливості соціальної системи та виступають інструментом регулювання тих чи інших процесів у суспільстві.

Розробка та впровадження державних мінімальних соціальних стандартів має бути спрямована на фінансове забезпечення основних конституційних прав громадян, зміцнення фінансової бази та збереження єдиного соціального простору у всіх регіонах країни, тобто державні мінімальні стандарти повинні знайти своє відображення в державному та місцевих бюджетах і сприяти вирівнюванню соціального забезпечення громадян у розрізі областей, районів та інших адміністративних одиниць.

1. Дзюба І.В. Категорія рівня життя населення: сучасний підхід // Статистика України. – 2004. – №1. – С. 68-73.

2. Майєр Джеральд М., Раух Джеймс Е., Філіпенко А. Основні проблеми економічного розвитку. – К.: Либідь, 2003. – 688с.

3. Прибиткова І. Рік „помаранчевої” влади: vox populi про рівень та якість життя в Києві та Україні (грудень 2004 р. - грудень 2005 р.) // Політичний портрет України (часопис фонду „Демократичні ініціативи”). – 2006. – № 36. – С. 21–37.

4. Садова У, Семів Л. Факторний аналіз рівня життя населення в регіоні з пониженою місткістю ринку праці // Регіональна економіка. – 2005. – №2. – С. 92-102

5. Україна у цифрах 2002. Статистичний довідник. – К.: Консультант, 2003. – 271 с.

The theoretical aspects of the research of the living stage are analyzed in the article. The system of figures due to which the living stage and the welfare of the population are estimate of are also discussed.

Татунчак Я.І.

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЗДІЙСНЕННЯ, СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті обґрунтовуються особливості здійснення державної молодіжної політики в Івано-Франківській області. Розглянуто найсуттєвіші проблеми сучасного становища молоді на Прикарпатті: проблеми виховання молоді, освіти та зайнятості, здоров'я та дозвілля, соціально-економічні проблеми молодих сімей.

Ключові слова: *молодь, молода сім'я, державна молодіжна політика, молодіжне житлове будівництво, ринок праці молоді, освіта молоді.*

І. Вступ. Молодь завжди уособлювала майбутнє людства. Намагаючись брати повноправну участь в житті суспільства, молоді люди бажають чим швидше вписатися в існуючий порядок – соціалізуватися. Разом з цим, будучи основним людським ресурсом розвитку країни, молодь виконує роль основної сили, яка перетворює існуючий порядок, є провідником соціальних змін, економічного розвитку і технічного прогресу держави.

Творча уява, ідеали, могутня енергія і потенціал молоді мають важливе значення для забезпечення постійного розвитку того суспільства, в якому вона живе. Те, якою в майбутньому буде наша держава, як житиме її народ, багато в чому визначається тим, якою є, а особливо стане наша молодь, як до неї ставиться суспільство. Як відповідь на необхідність створення умов, які б сприяли найрезультативнішій соціалізації кожної молодої особистості, її інтеграції у суспільство, зародилася молодіжна політика.

II. Постановка завдання. Молодіжна політика більшості зарубіжних країн в основному замикається на програмах професійної підготовки та працевлаштування молоді. Пояснюється це тим, що процес працевлаштування прямо впливає на матеріальне становище молоді, що дозволяє їм самим реалізувати свої матеріальні потреби в залежності від їх можливостей. Це в свою чергу веде за собою зацікавленість молоді в підвищенні свого професійного та освітнього рівня [1].

Молодіжна політика України також включає програми професійної підготовки